

[Første næstformand.]

5) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om godkendelse af „Kongeriget Danmarks Hypotekbank“s regnskab for regnskabsåret 1963-64.

6) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension.

7) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger mod lærermangelen i folkeskolen.

Mødet hævet kl. 15⁶.

84. møde.

Torsdag den 6. maj kl. 13.

Første næstformand (From): I skrivelse af dags dato meddeler ministeren for offentlige arbejder, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om anlæg og drift af tunnelbaner i Københavns, Frederiksberg og Tårnby kommuner.

Efter at der er tilstået medlem af folketinget *Chr. Hougaard* orlov, har vedkommende gruppe i hans sted udpeget *Orla Møller* til at indtræde i udvalget angående forslag til lov om ændring i fundats af 18. januar 1760 for Arne Magnussens Legat (Den arnamagnæanske Stiftelse). Den pågældende er herefter valgt.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov om brandvæsenet i købstæ-

derne og på landet har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om den offentlige sygeforsikring. (Om forhøjelse af dagpenge m. m.) har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Medlem af folketinget *Stæhr Johansen* har meddelt mig, at han ønsker til handelsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren begrunde, hvorfor man fra ministeriets side forsøger at påtvinge elværkerne øgede kulindkøb fra England, hvilket vil bevirke en ikke uvæsentlig fordyrelse af elproduktionen?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid efter spørgetiden i dag.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Herved har jeg den ære for det høje ting at fremsætte forslag til lov om anlæg og drift af tunnelbaner i Københavns, Frederiksberg og Tårnby kommuner.

Som det vil erindres, nedsatte jeg i henhold til S-baneloven af 1961 to tunnelbaneudvalg, hvoraf det ene (tunnelbaneudvalg I) skulle udarbejde skitseforslag med tilhørende udgiftsoverslag og det andet (tunnelbaneudvalg II) skulle fremkomme med forslag til finansieringen, i realiteten baseret principielt på en fordeling af anlægsudgifterne mellem staten og vedkommende kommuner.

Tunnelbaneudvalg Is betænkning, der blev offentliggjort i januar, og en af tunnelbaneudvalg II i februar til mig sendt beretning om dette udvalgs arbejde har været udgangspunkt for lovforslagets udarbejdelse, der har fundet sted i ministeriet og ikke i tunnelbaneudvalg II, således som det ellers var tanken og udtrykt i den pågældende bestemmelse i S-baneloven af 1961. Baggrunden for, at der ikke blev noget ud af dette, var — som det vel vil være alle dette

[Ministeren for offentlige arbejder.]

høje tings medlemmer bekendt — at der i tunnelbaneudvalg II nok var enighed om, at tunnelbanerne bør tilvejebringes, men at der derimod ikke kunne opnås enighed om fordelingen af anlægsudgifterne mellem staten og vedkommende kommuner, og herved kunne udvalget selvsagt heller ikke samle sig om et lovforslag.

Jeg synes, at det er med stor beklagelse, man må konstatere denne uenighed i tunnelbaneudvalg II om finansieringen. Der hersker i offentligheden — og jeg tror også hos den overvejende del af dette tings medlemmer — en klar erkendelse af, at anlæg af tunnelbaner i København er den eneste virkelig effektive løsning på hovedstadsområdet trafikproblemer, og jeg tænker herved først og fremmest på den store betydning, som tunnelbanerne vil få for en imødegåelse af færdselspresset på radialvejene til København, hvilket synspunkt også er kommet meget stærkt frem bl. a. i en af hovedstadskommunernes samråds trafikudvalg i 1961 afgivet betænkning om „Hovedretningslinjerne for den mest hensigtsmæssige afvikling af den kollektive overfladef trafik i hovedstadsområdet.“

Hertil kommer, at tunnelbanerne også skal tjene til en nødvendig aflastning af det af S-togene benyttede dobbeltspor i Boulevardbanen. Dette dobbeltspors kapacitet på hele strækningen Dybbølsbro-Svanemøllen må, selv om der foretages en udbygning af de sikringsmæssige anlæg, og selv om man ved en elektrificering af Nordbanen fra Holte til Hillerød opnår den køreplanmæssige fordel kun at have S-tog på dette dobbeltspor, alligevel forudses efter tilkomsten af S-banerne fra Køge Bugt, Lundtofte og Farum at være fuldt udnyttet omkring 1975-80.

Der må derfor senest til dette tidspunkt være tilvejebragt en aflastning af Boulevardbanen, og dette kan kun ske ved, at der allerede til dette tidspunkt er foretaget en vis udbygning af det foreslåede tunnelbanenet, som jeg lidt senere skal vende tilbage til.

I regeringen har man fuldt ud erkendt betydningen af tunnelbanerne, hvilket der da også i dette høje ting for ganske nylig er givet udtryk for af økonomiministeren ved debatten i januar måned om de store trafik-

investeringer, hvor Store-Bæltsbroen og tunnelbanerne indtog den mest fremtrædende position, og det foreliggende lovforslag er en bekræftelse af regeringens standpunkt.

Jeg havde selvfølgelig helst set, at der på forhånd var enighed med kommunerne om finansieringen, selv om det til syvende og sidst er folketetinget, der har den endelige afgørelse. Da dette ikke er lykkedes, har jeg ment at måtte foreslå, at vedkommende kommuner skal afholde 25 pct. af samtlige anlægsudgifter, d. v. s. udgifter til såvel tunnelkonstruktioner som spor-, kørelednings-, sikrings- og stationsanlæg. Denne tilskudsprocent er foreslået under hensyn til, at de kommunale repræsentanter under forhandlingerne i tunnelbaneudvalg II tilbød at anbefale de respektive kommunalbestyrelser at tiltræde, at kommunerne udreder 15 pct. af anlægsudgifterne for selve tunnelkonstruktionen, medens statens repræsentanter stod fast på et ønske om 25 pct. og for en enkelts vedkommende 30 pct. i tilskud til anlægsudgifterne for såvel tunnelkonstruktionen som spor-, kørelednings-, sikrings- og stationsanlæg, altså samtlige faste anlæg.

Forskellen i synspunkterne må ses på baggrund af, at kommunerne indtog det principale standpunkt, at anlæg og drift af tunnelbanerne måtte være en ren statsopgave, medens statens repræsentanter på den anden side var enige om, at der ikke burde blive tale om, at staten skulle dække samtlige udgifter ved anlægget af tunnelbanerne.

Jeg må i denne forbindelse fremhæve, at der i tunnelbaneudvalget var fuld enighed om, at tunnelbanerne skulle drives af statsbanerne uden noget driftstilskud fra kommunerne, men med deraf følgende ret for statsbanerne (staten) til at fastsætte taksterne, og dette synspunkt har jeg — som det også fremgår af lovforslaget — helt tilsluttet mig.

I tunnelbaneudvalget kom man — vel på grund af uenigheden om finansieringen — ikke nærmere ind på, hvorledes den kommunale andel af investeringsudgifterne skal fordeles på de i betragtning kommende kommuner, heller ikke hvilke kommuner der skal komme i betragtning, samt om kredsen af kommuner og om de enkelte kommunale bidragsprocenter burde ligge

[Ministeren for offentlige arbejder.]

fast, og endelig heller ikke om der burde kunne ske ændringer heri på grundlag af den senere udvikling.

Dette spørgsmål må imidlertid også finde sin afklaring, og der ville vel i og for sig ikke have været noget i vejen for, at de nærmere regler om fordelingen af de pågældende kommuners bidrag kunne være fastsat i selve lovforslaget, men jeg har nu fundet det rimeligt at følge et ønske fra kommunerne om, at de fik lejlighed til at udtale sig med hensyn til dette spørgsmål, og der foreslås derfor nedsat det i forslaget § 4, stk. 3, omtalte udvalg med repræsentanter for kommunerne.

Jeg vil herefter vende mig til spørgsmålet om selve det foreslåede linjenet, således som det er beskrevet i § 1, stk. 1.

Forslaget er ganske i overensstemmelse med det forslag, som er fremsat af tunnelbaneudvalg I i dets betænkning. Jeg vil her gerne benytte lejligheden til at understrege, at der i tunnelbaneudvalget var fuld enighed om dette forslag; jeg tror, at det kan være nyttigt at slå dette fast.

Med hensyn til detaljer ved forslaget tillader jeg mig at henvise til udvalgets betænkning og skal her blot fremhæve, at forslaget — ligesom tidligere forslag udarbejdet såvel af statsbanerne som af Københavns kommune, herunder det i kommunens generalplan af 1954 indeholdte forslag — forudsætter, at tunnelbanerne tilsluttes det storkøbenhavnske S-banenet, hvilket da også må være en selvfølge i betragtning af, at tunnelbanerne som før nævnt bl. a. skal tjene til en nødvendig aflastning af Boulevardbanens nærtrafikspor.

For så vidt angår de samlede udgifter til faste anlæg, er disse for en fuld udbygning af det foreslåede tunnelbanenet på basis af 1962-priser anslået til 1,5 milliard kroner, men det er påregnet, at nettet i årene indtil 1990 kan være blevet udbygget i et afrundet og ydedygtigt omfang, herunder som aflastning for Boulevardbanen, svarende til en overslagsmæssig anlægssum for faste anlæg på ca. 1 milliard kroner og for rullende materiel på 120-160 millioner kroner.

Tunnelbaneudvalg I har ment som en nøgtern vurdering at måtte regne med denne ca. 25-årige udbygningsperiode svarende til en gennemsnitlig årlig investering

på 40-50 millioner, og jeg er enig med udvalget i, at dette — man kan vel sige desværre — formentlig er en realistisk vurdering, idet det selvsagt vil være ønskeligt at få en kortere arbejdsperiode. Spørgsmålet herom afhænger væsentligt af, om de fornødne bevillinger kan opnås, og om den tekniske og manuelle arbejdskraft er til rådighed.

Et naturligt spørgsmål vil vel være, hvor man først skal gå i gang med de egentlige anlægsarbejder, og jeg har fundet det rigtigst at gå ind for et af tunnelbaneudvalg I fremsat forslag, der med støtte i trafikale overvejelser går ud på, at 1. etape af tunnelbaneanlæggene skal være Køgebugtbanens indføring i tunnel under Vesterbro via Hovedbanegården og Højbro til Kongens Nytorv. Dette forekommer så meget desto mere rigtigst, når henses til, at der ved at lade denne strækning blive 1. etape i udbygningen ikke herved foregribes noget med hensyn til, hvilken eller hvilke af de øvrige strækninger det af trafikmæssige eller byplanmæssige grunde derefter vil være rigtigst at bringe til udførelse.

Spørgsmålet har dog selvfølgelig været overvejet i tunnelbaneudvalg I, der har peget på tre muligheder for en fortsættelse af den fastlagte 1. etape. To af mulighederne er de i lovforslaget under § 1, nr. 2a og 2b, nævnte videreføring af passerende Nørreport Station og langs Nørrebrogade til forbindelse med Hareskovbanen, henholdsvis passerende Østerport Station og langs Østerbrogade til forbindelse med S-banerne nordfra, og som en tredje mulighed er der peget på tunnelbanestrækningen ud på Amager. Medens de to første muligheder straks giver en forbindelse mellem banerne vestfra og én, henholdsvis flere, af banerne nordfra og derigennem direkte aflaster Boulevardbanen, må baggrunden for den tredje mulighed være den forventede store udbygning af boligkvarterer på Amager. Det har været tunnelbaneudvalg I's opfattelse, at det ikke på nuværende tidspunkt vil være nødvendigt at tage stilling til de anførte etapemuligheder, men at en stillingtagen kan og bør udskydes, indtil forholdene — når 1. etape er i gang — med større sikkerhed kan overskues. Det samme gælder i øvrigt Ballerupbanens indføring gennem Frederiksberg til Hovedbanegården, idet

[Ministeren for offentlige arbejder.]

Ballerupbanens trafiktal ved den sidste trafiktælling i efteråret 1964 viste en meget stærk stigning.

I tunnelbaneudvalg II har de kommunale repræsentanter ment allerede på nuværende tidspunkt at kunne gå ind for den under § 1, nr. 2 b, nævnte Østerbrogade-etape. Det vil i øvrigt være muligt samtidig at gå i gang med mere end én af de nævnte etapemuligheder afhængigt af, hvilke bevillinger der vil blive givet, og hvilken teknisk og manuel arbejdskraft der måtte være til rådighed. I lovforslaget har jeg holdt mig til det af tunnelbaneudvalg I fremførte synspunkt, hvorefter der ikke på nuværende tidspunkt tages stilling til de efter 1. etape følgende etaper, men at afgørelse herom træffes af dette høje ting, idet der så senere skal fremsættes herpå sigtende lovforslag.

Uanset hvilke betragtninger man kan gøre sig om den etapevise udbygning, har jeg fundet det rigtigt at medtage i lovforslaget den i § 3 anførte bestemmelse om mulighed for tilvejebringelse af „lokale“ dele af tunnelkonstruktionen. Ganske vist fik jeg i S-baneloven af 1961 bemyndigelse til ad ekspropriationsmæssig vej at forhindre gennemførelse af bebyggelse eller andre anlæg og foranstaltninger, som ville vanskeliggøre eller fordyre en senere gennemførelse af tunnelbanerne, hvilken bestemmelse i princippet foreslås bibeholdt med visse ændringer, men ud fra økonomiske helhedsbetragtninger kan det efter min opfattelse utvivlsomt ofte være rigtigst at gå et skridt videre og straks i forbindelse med en nybygning tilvejebringe et stykke tunnelbanerør med den fornødne anlægsmæssige tilpasning mellem dette og den pågældende nybygning.

Med hensyn til tunnelbanernes driftsbudget, som i henhold til lovforslagets § 5 — i overensstemmelse med drøftelserne i tunnelbaneudvalg II — forudsættes at indgå i statsbanernes driftsregnskab, skal jeg bemærke, at de anførte bestemmelser om, at tunnelkonstruktionen og de første spor-, kørelednings-, sikrings- og stationsanlæg stilles vederlagsfrit til rådighed for statsbanerne, som så over deres driftsbudget kun skal afskrive og forrente udgifterne til rullende materiel og senere investering til fornyelse m.v. af faste anlæg, er i overens-

stemmelse med det af statens repræsentanter i tunnelbaneudvalg II indtagne standpunkt, som det fremgår af den til mig fra udvalget afgivne beretning.

Tunnelbaneudvalg I, der ved afgivelsen af sin betænkning ikke var bekendt med de afsluttende forhandlinger i tunnelbaneudvalg II, har imidlertid regnet med, at kun selve tunnelkonstruktionen blev stillet vederlagsfrit til rådighed, og udvalget har på basis af to forskellige antagelser om befolkningsudviklingen indtil 1990 i det storkøbenhavnsske område fundet frem til, at der så ville blive tale om et regnskabsmæssigt underskud på henholdsvis ca. 10,0 og 7,9 mill. kr.

Hvis der her i tinget bliver enighed om, at statsbanerne i første omgang kun skal afskrive og forrente det rullende materiel, bliver der — indtil senere investeringer i faste anlæg skal afskrives og forrentes — kun tale om et underskud på henholdsvis 3,0 og 0,9 mill. kr.

De udgifter til afskrivning og forrentning, som vil være statsbanerne uvedkommende, vil blive søgt bevilget ad finanslovens § 30. II. J. Balancekonto.

Til slut vil jeg med hensyn til den egentlige udførelse sige, at det er indlysende, at der ved anlægsarbejde af et så stort omfang som det foreliggende for statsbanerne vil blive tale om omfattende forhandlinger og detailprojekteringer i langt højere grad end normalt ved anlægsarbejder, i første række i forhold til de af tunnelbanernes gennemførelse anlægsmæssigt berørte kommuner, d. v. s. København, Frederiksberg og Tårnby. Det forekommer mig næppe fremkommeligt, at man skulle få klaret alle de mange praktiske problemer i forbindelse hermed ved det, man populært kalder normal „sagsbehandling“, d. v. s. hovedsageligt baseret på udveksling af officielle skrivelser o. lign. Jeg har derfor fundet, at det vil være den eneste fremkommelige udvej, at der nedsættes det i § 6 nævnte udvalg, til hvilket der må udpeges kommunale repræsentanter, som fra de pågældende kommunalbestyrelses side er udstyret med de fornødne beføjelser til at træffe nødvendige aftaler af teknisk og økonomisk art vedrørende koordinationen mellem anlæggene af tunnelbanerne og de heraf berørte eksisterende og planlagte kommunale anlæg.

[Ministeren for offentlige arbejder.]

Til slut vil jeg gerne anføre, at under hensyn til, at lovforslaget fremsættes efter 15. marts, har det ikke været min tanke, at det skulle færdigbehandles i indeværende folketingsssamling, men at det må genfremsættes til efteråret. Jeg har imidlertid ment, at det vil være af værdi alligevel at fremsætte forslaget nu og få det til første behandling, idet jeg forudsætter, at der derefter vil blive nedsat et udvalg, som så i sommerens løb kan arbejde med spørgsmålet, hvorved der i udvalget bliver god tid til en tilbundsgående drøftelse af alle problemer i tilknytning til forslaget.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale det foreliggende lovforslag til det høje tings velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Clara Munck* til arbejdsministeren:

„Hvad er begrundelsen for, at revalideringslovens § 9 endnu ikke er bragt i anvendelse for at sikre invaliderede fortrinsadgang til visse beskæftigelser, bl. a. i statens tjeneste, og fortrinsadgang til selvstændig virksomhed, der kræver offentlige myndigheders medvirken eller tilladelse?“

Clara Munck: Det er nu 5. år siden et enigt folketing vedtog loven om revalidering, den lov, hvis hovedsigte var at give landets invaliderede øgede og forbedrede muligheder for at føre, hvad vi kalder en normal tilværelse, ikke mindst i erhvervs-mæssig henseende.

Allerede da man udarbejdede loven, var man imidlertid klar over, at selv om vi udbyggede et godt revalideringsapparat, kunne de revaliderede have visse vanskeligheder med at blive optaget i det normale arbejdsmarked, og man gennemførte derfor en § 9, der gav det samordningsudvalg, der blev nedsat af socialministeren, mulighed for at foretage indstilling om en kongelig resolution, hvorved invaliderede skulle have fortrinsadgang til visse beskæftigelser, hvad enten det gjaldt almindelig beskæftigelse eller visse former for erhvervsudøvelse. I

det cirkulære, der fulgte revalideringsloven, gjorde man også opmærksom på, at den daværende socialminister anså en sådan udstedelse af kongelig bevilling for noget meget væsentligt, og man gjorde opmærksom på, at det var en af de første opgaver, samordningsudvalget ville påtage sig.

Der gik 4 år, og så stillede jeg sidste år et spørgsmål til den højtærede socialminister og fik da at vide, at man nu endelig var nået til vejs ende i samordningsudvalget på den måde, at man havde foretaget en indstilling til arbejdsministeren. Den var afleveret den 15. april 1964. Jeg mener stadig, det er meget vigtigt og væsentligt, at vore invaliderede får nye arbejdsmuligheder. Det materiale, der er tilgængeligt for revalideringscentrene, viser, at arbejdsmulighederne ikke har været tilstrækkelige. Derfor er mit spørgsmål til den højtærede arbejdsminister, hvad der er anledningen til, at vi endnu ikke har fået denne særlige fortrinsadgang for landets invaliderede.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): Må jeg først have lov at sige, at der ikke er tale om, at vi i arbejdsministeriet har forsinket sagen; tværtimod har vi gjort, hvad der var muligt for at fremskynde den, men samtidig har vi af hensyn til invaliderne måttet søge frem til et grundlag, som kunne holde fremover. I modsat fald kunne det få uheldige konsekvenser for de mennesker, som vi gerne vil hjælpe, så langt som det er gørligt.

Det er rigtigt, at socialministeren i juni måned sidste år som svar på et spørgsmål fra det ærede medlem oplyste, at der fra samordningsudvalget vedrørende revalidering var fremkommet et udkast til kongelig anordning vedrørende fortrinsadgang til visse beskæftigelser for invaliderede. Dette udkast forelå altså i april måned 1964. Socialministeren oplyste samtidig, at udkastet var tiltrådt såvel af invalideorganisationerne som af arbejdsmarkedets hovedorganisationer, mens de kommunale organisationer havde forbeholdt sig deres stilling. Forholdet var det, at repræsentanterne for de kommunale organisationer ikke havde kunnet anbefale, at der som forudsat i udkastet til den kongelige anordning under visse betingelser blev pålagt arbejdsgiveren pligt til at antage en invalideret i en ledig

[Arbejdsministeren.]

stilling, men havde henstillet, at bestræbelserne for at beskæftige de invaliderede fortsat baseredes på frivillighed.

Københavns kommune var dog positiv, det vil jeg gerne sige. Det var nødvendigt med nye forhandlinger og overvejelser, også fordi det i revalideringslovens § 9 er bestemt, at de nærmere regler for gennemførelse af den omhandlede fortrinsadgang fastsættes efter forhandling med socialministeren, finansministeren og indenrigsministeren. I overensstemmelse hermed har det udkast, som vi modtog sidste år, været sendt til overvejelse i de nævnte ministerier, som naturligvis orienterede sig hos de respektive styrelser og organisationer, hvis interesser og erfaringer bør medinddrages ved bedømmelsen af det foreliggende forslag til en kongelig anordning.

Nu tillader tiden ikke, at jeg går nærmere ind på de mange synspunkter, der er fremkommet, men jeg vil gerne sige, at der fra alle sider — som tilfældet også har været under udvalgsbehandlingen — er givet udtryk for den største velvilje over for de invaliderede. Samtidig er der imidlertid først og fremmest fra de kommunale organisationers side, men også fra adskillige revalideringscentrers og arbejdsanvisningskontorers side givet udtryk for betydelig betænkelighed ved at pålægge kommuner og andre offentlige institutioner en direkte pligt til at ansætte invaliderede. Da der imidlertid ikke under alle forhold kan regnes med tilstrækkelige resultater på frivilligt grundlag, har socialministeriet nu tilsluttet sig et forslag om en videregående ordning, dog sådan, at socialministeriet samtidig har foreslået en vis forenkling i den ordning, som var skitseret i udkastet, med henblik på kontakt mellem arbejdsanvisningskontorerne, revalideringscenterne og vedkommende kreds af arbejdsgivere, altså de offentlige institutioner.

På dette nye grundlag er udkastet om arbejdet i arbejdsministeriet i nært samarbejde med socialministeriet, og det ændrede forslag får jeg forelagt en af de nærmeste dage. Jeg regner derfor med i meget nær fremtid at kunne tage endelig stilling til hele spørgsmålet, men for mig at se er det i denne forbindelse mere end i mange andre af største betydning, at det første

skridt, der tages, er rigtigt og velovervejet, da en mindre vellykket ordning vil skade mere end gavne den sag, hvis gode trivsel vi alle er interesserede i. Hertil kan føjes, at den høje beskæftigelse heldigvis har sikret disse medborgere både nye og bedre muligheder.

Clara Munck: Jeg kan kun takke for besvarelsen, der gik ud på, at nu sker der endelig noget. Selvfølgelig kan jeg ikke være enig med arbejdsministeren i, at man har fremskyndet sagen, når der er gået 5 år, siden loven blev til.

Jeg vil gerne i anledning af den positive opfattelse af de invalideredes rettigheder sige, at jeg bl. a. har peget på, at staten i lighed med, hvad der f. eks. er tilfældet i den kommune, jeg kommer fra, hvor pølsestader er forbeholdt invaliderede, måske kunne forbeholde kiosker på jernbanestationer o. lign. for invaliderede.

I anledning af den højtærede ministers positive svar vil jeg gerne stille et lille tillægsspørgsmål, nemlig dette: når regeringen fremsætter et finanslovsforslag, der efter finansministerens udsagn indebærer, at der i statens tjeneste i finansåret 1965-66 — bortset fra forsvaret og statens virksomheder — skal ske en personelforøgelse på 5.500, har arbejdsministeren så reserveret sig en del af disse nybesættelser som arbejdsmuligheder for invaliderede?

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): Må jeg sige, at det ikke er min opfattelse, at dette specielt er et problem for staten. Jeg tror, staten i al almindelighed har været lige så velvilligt indstillet over for de invaliderede som andre offentlige institutioner, og der er naturligvis — også fordi sagen nu er under behandling — ikke tale om, at man har truffet beslutninger, som kan foruddiskontere den løsning, vi nu nærmer os.

Lad mig i øvrigt nævne et par tal til belysning af problemets omfang. I året 1962-63 fik i alt 3.400 erhvervshæmmede personer arbejde, deraf 3.000 ved arbejdsanvisningskontorenes bistand og 400 ved egen hjælp. I 1963-64 var der 6.400, som kom i arbejde, deraf 3.500 ved arbejdsanvisningskontorenes bistand og ca. 2.900 ved egen indsats.

I øvrigt ligger det jo sådan, at vi ikke

[Arbejdsministeren.]

har nogen egentlig registrering af invalide-rede personer her i landet, og vi har derfor ikke noget kendskab til, hvor stort det absolutte behov for placering på arbejdsmarkedet inden for denne personkreds er. Vi har ej heller kendskab til, hvor mange personer med invaliditeter der er ansat i det offentlige, statens eller kommunernes, tjeneste. Men som jeg sagde i mit første indlæg, regner jeg med at kunne tage endelig stilling til dette vigtige problem, som vi har al mulig sympati for, i løbet af meget kort tid, og jeg tror, det bliver en ordning, som også det ærede medlem vil være tilfreds med.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Poul Schlüter* til undervisningsministeren:

„Vil ministeren træffe de foranstaltninger, som måtte være påkrævede for at sikre, at fremtidige studenterhold — som hidtil — uden adgangsbegrænsning kan tilmelde sig alle fakulteter ved Københavns og Århus universiteter?“

Poul Schlüter: Ifølge oplysninger i dagspressen har konsistorium ved Københavns universitet forrige torsdag besluttet at henstille til undervisningsministeriet, at der indføres adgangsbegrænsning ved det medicinske fakultet fra det kommende efterår. Dette skridt må nødvendigvis følges af en tilsvarende adgangsbegrænsning ved Århus universitet. Forslaget indebærer, at kvotienten ved studentereksamen bliver afgørende for, hvem der får adgang til studiet. Af hensyn til ligevægten i tilgangen til de forskellige fakulteter vil gennemførelsen af forslaget meget let kunne føre til, at også andre fakulteter vil foreslå indførelse af adgangsbegrænsning.

Dersom den højtærede undervisningsminister lader dette forslag passere, vil det betyde et afgørende brud på den liberale linje, som hidtil har været gældende for tilgangen til vore universiteter. Frem til denne dag har der altid været frit studievalg ved universiteterne. Dette princip er fornemt og værdifuldt. Hvis det brydes gennem adgangsbegrænsning, er der i virkeligheden tale om en gennemhulning af

ånden og formentlig også juraen bag universitetslovenes tilsikring af, at forelæsnin-gerne skal stå åbne for alle borgere.

Det er udtryk for elendig offentlig planlægning, at en adgangsbegrænsning nu er til overvejelse. De prognoser, som i årevis har været kendt, har klart vist, hvilke studentertal vi kunne regne med. Dertil kommer, at landet lider under en enorm lægemangel, som vil vedvare i adskillige år. Det er utilfredsstillende og kostbart for samfundet, selv om vi knap nok har nået svenske tilstande, hvor der må bydes ufærdige medicinstuderende op til 10.000 svenske kroner i månedsgage for hospitalstjeneste. Det, som spares ved for ringe undervisningskapacitet, betales her dyrt senere.

Spørgsmålet er da, om undervisningskapaciteten ved universiteterne af praktiske grunde gør indførelse af adgangsbegrænsning uomgængelig nødvendig. Jeg kan ikke se, at det skulle være tilfældet. Man kan vente, at tilgangen i Århus til september vil blive på ca. 400-450 medicinske studerende, mens den i København ventes at blive 700-750, altså i alt ca. 1.150 studenter. Den samlede kapacitet har jeg forstået at universiteterne anslår til at være ca. 900 studerende. Problemet består således i at skaffe plads til yderligere omkring 250 medicinere. I årene fra 1965 til 1970 venter man en stabilisering af tilgangen. Det vil sige, at hvis problemet løses i år, er der grund til at tro, at det også vil være løst på længere sigt, fordi det lægevidenskabelige fakultet ved Odense universitet i løbet af få år vil være til rådighed.

Den praktiske vanskelighed er selvsagt at skaffe tilstrækkeligt med lokaler og lærerkrafter. Det akutte problem, som nødvendiggør en løsning inden for de nærmeste måneder, består i at skaffe kapacitet til undervisning af de nye studenter i førsteledens begynderfag. Det er mit bestemte indtryk, at det er muligt at løse denne opgave, dersom der vises virkelig samarbejdsvilje og smidighed fra alle implicerede parter.

Med hensyn til lokalekapaciteten finder jeg grund til at pege på, at et velorganiseret planlægningsarbejde må kunne føre til en langt bedre udnyttelse af universiteternes nuværende pladsforhold. Auditorierne står i vid udstrækning tomme i eftermiddags-

[Poul Schlüter.]

timerne. Ifølge de oplysninger, som er til min rådighed, er udnyttelsesgraden ved begge universiteter på mindre end 50 pct. inden for tiden fra kl. 8 til kl. 18. Det må være muligt at nå en højere udnyttelsesgrad inden for de fleste fag, før voldsomme udvidelseskraav bliver nødvendige. Det må være muligt at se væk fra traditionelle præferencer for bestemte tider på dagen eller bestemte lokaler og at gennemføre en skemaplanlægning, der udnytter lokalerne mere intensivt. Elektronisk databehandling kan måske være et nyttigt hjælpemiddel.

Jeg er ikke i tvivl om, at en vis udvidelse af lærerantallet er nødvendig. Det er utvivlsomt muligt gennem utraditionelle metoder at kalde en lærerreserve frem. I denne forbindelse er det måske et spørgsmål, om ikke man burde ændre stillingsstrukturen i retning af flere rene underviserstillinger, ikke mindst inden for førstedelsfagene.

Jeg har rejst spørgsmålet for at opfordre den højtærede undervisningsminister til omgående at tage et initiativ i denne sag. Hvis der nu uden varsel indføres adgangsbegrænsning, lægger man et uhyggeligt pres på de gymnasieelever, som allerede nu er i gang med deres eksamen. Men også set fra et bredere samfundsmæssigt synspunkt vil vi stå os ved at løse det praktiske problem, således at frihedslinjen i adgangen til dansk universitetsundervisning kan bevares.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Det fremgår af det ærede medlems motivering for spørgsmålet, at det i særlig grad er forholdene ved de lægevidenskabelige fakulteter, der sigtes til. Lad mig derfor straks fastslå, at vi fra undervisningsministeriets side længe og meget har været i gang med hele dette spørgsmål, og det er altså ikke nødvendigt at opfordre mig til at tage et initiativ. Det siger jeg kun til orientering, det ved det ærede medlem udmærket.

I forlængelse af situationen i sommeren 1964, hvor der meldte sig flere studerende til det lægevidenskabelige fakultet i København, end fakultetet mente at kunne modtage, nedsatte min forgænger som undervisningsminister, det ærede medlem hr. Helveg Petersen, et udvalg med repræsentan-

ter for de to lægevidenskabelige fakulteter, der fik til hovedopgave at fremkomme med forslag til de foranstaltninger, der måtte være nødvendige for at modtage den fortsat stigende tilgang af lægevidenskabeligt studerende.

Udvalget har afgivet rapport den 8. marts. Af rapporten fremgår, at de lægevidenskabelige fakulteter i København og Århus ikke mener at kunne modtage mere end 620 og 260 nye studerende med den nuværende kapacitet, og at de to fakulteter derfor anser en midlertidig regulering af tilgangen for nødvendig, indtil væsentlige udvidelser af kapaciteten i såvel lokale som lærermæssig henseende har kunnet gennemføres.

Ministeriet har hørt de to universiteter om rapporten, og konsistorium ved Københavns universitet har herefter i en erklæring af 20. april indstillet, at der i årene 1965 og 1966 gennemføres en vis begrænsning af tilgangen til det lægevidenskabelige studium. Af erklæringen af 12. april fra Århus universitet fremgår, at der inden for dette universitet gør sig forskellige meninger gældende over for spørgsmålet om en midlertidig regulering af tilgangen til det medicinske fakultet.

Samtidig med høringen af de to universiteter har ministeriet anmodet planlægningsrådet for de højere uddannelser om en udtalelse. Jeg er bekendt med, at rådet herefter har iværksat indgående undersøgelser af, hvilke muligheder der måtte foreligge for at undgå en adgangsbegrænsning, og hvilke foranstaltninger der måtte kræves hertil.

Jævnsides hermed har Danske Studerendes Fællesråd i nær kontakt med planlægningsrådet gennem sine repræsentanter i dette foretaget en omfattende undersøgelse specielt af lokalesituationen. Planlægningsrådet har berammet plenarmøde den 20. maj, og jeg forventer straks efter dette møde at modtage rådets indstilling, hvorefter regeringen omgående vil tage stilling til sagen. Det er min og regeringens ganske klare forhåndsindstilling, at adgangsbegrænsning bør søges undgået.

Det er i øvrigt et spørgsmål, om adgangsbegrænsning overhovedet vil kunne gennemføres uden særlig lovhjælp på grund

[Undervisningsministeren.]

af bestemmelsen i gymnasielovens § 8 om, at studentereksamen giver adgang til at studere ved universiteterne.

Selv om der er lægemangel her i landet, må man holde sig for øje, at situationen her er væsentlig bedre end i Sverige og Norge. Af rapporten fra det nedsatte udvalg fremgår det således, at der i 1960 var 810 indbyggere pr. læge i Danmark, medens tallet i Norge var 860 og tallet i Sverige var 1.120. Men jeg vil navnlig gerne pege på, at der i 1964 blev optaget 1.000 nye lægestuderende i Danmark, 170 i Norge og 546 i Sverige. Der er tale om en streng adgangsbegrænsning i Norge og Sverige, men denne adgangsbegrænsning betyder samtidig, at der kun er et frafald på 5-10 pct. under studiet i de lande, medens frafaldet i Danmark er 40 pct. Det er altså ikke uden videre et spørgsmål om færre læger, vi her beskæftiger os med, men også om i hvilket omfang der skal skaffes plads og lærere til de 40 pct., der ikke bliver læger.

Vi opretholder således — alene af de nordiske lande — fri adgang til det lægevidenskabelige studium ved vore universiteter, og vi har skaffet plads til væsentligt flere, end de store årgange ville give anledning til. Der arbejdes i øjeblikket med planer om de langsigtede lokale problemer, og de arealaftaler, vi fik i efteråret, har jo nu givet os muligheder for virkelig at løse problemerne på lang sigt; men der vil blive brug for en reserve i overgangstiden, og med henblik herpå har regeringens økonomiudvalg i dag besluttet at søge bevilling til leje af en større nybygning i nærheden af Nørre Fælled, ikke mindst for det medicinske fakultet.

Endvidere har regeringen besluttet at søge bevilling til en nybygning til det lægevidenskabelige fakultet i Odense, sådan at der startes i 1966 i midlertidige lokaler, der senere skal finde anvendelse til teknikum.

Lærerrekutteringsproblemet er måske det vanskeligste af alle. Universiteterne står

med en række bevilgede lærerposter ubesat, og skal de kunne besættes, skal der også skaffes lokaler, sådan at der skaffes gode forskningsmuligheder for disse lærere; ellers får vi dem ikke. En sikring af den frie adgang til de lægevidenskabelige studier og de øvrige universitetsstudier vil kræve meget betydelige bevillinger både til lokaler og lærere, og jeg kan kun være glad for det tilsagn om medvirken hertil, som ligger i det ærede medlems interesse for spørgsmålet.

Jeg kan ikke undlade at tilføje, at havde vi skullet realisere de meget betydelige nedskæringer, som der fra det ærede medlems partis side blev stillet forslag om for nylig, ville vi under ingen omstændigheder have haft nogen jordisk chance for at løse de problemer, der er i forbindelse med den frie adgang til vore universiteter.

Poul Schlüter: Jeg er glad for at kunne takke den højtærede undervisningsminister for det tilsagn, der blev givet mig om, at man ville følge denne sag meget nøje, og jeg forstår, at det er ministerens hensigt at udnytte alle muligheder, der foreligger, for at søge hindret, at vi nu, omend det kun måtte være midlertidigt, bryder med dette vigtige princip i hele vor universitetslovgivning.

Jeg forstår ministeren således, at det i virkeligheden også efter hans opfattelse er et spørgsmål, om indførelse af adgangsbegrænsning ikke kræver en ændring i den gældende lovgivning. Jeg går derfor ud fra, at hvis adgangsbegrænsning trods alt måtte vise sig nødvendig, vil det høje folketing få anledning til at tage stilling til spørgsmålet, som altså ikke kan være underlagt administrationens myndighed alene.

Den højtærede undervisningsminister kunne ikke dy sig for en lille polemisk bemærkning i slutningen af sit svar. Den skal jeg ikke komme dybere ind i, men blot sige, at den omstændighed, at det konservative folkeparti har foreslået vidtgående besparelser på statsbudgettet, ikke

[Poul Schlüter.]

kan anvendes som begrundelse for at tro, at vi på et hvilket som helst område — og da slet ikke når det drejer sig om uddannelsen af den kommende generation — vil være negative.

Som jeg gjorde opmærksom på i motive-ringen for mit spørgsmål, er det givet, at dersom vi i det lange løb underforsyner samfundet med læger, vil det i sidste instans blive kostbart, fordi det fører til urimelige tilstande.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at hvis vi skal tale om polemiske bemærkninger, vil jeg pege på, at det var det ærede medlem, der åbnede debatten med en bemærkning om elendig offentlig planlægning. Når det ærede medlem engang trænger til at få at vide, hvad det ærede medlems parti gør af gode gerninger — man kan sige, det er ikke noget, der tager megen tid, men tid tager det — skal det ærede medlem dykke ned i, hvad det ærede medlems parti ikke gjorde, dengang det ærede medlems parti havde ansvaret for disse ting. Da investerede man 1 mill. kr. i universiteter — det er ret få år siden — og ikke 110 mill. kr. (*Afbrydelse af Poul Schlüter*). Nå ja, det var måske lidt under 1 mill. kr., men altså omkring 1 mill. kr., vi skal ikke hænge os i det. Nu er det hundrede gange så meget. (*Poul Schlüter*: Det er 12 år siden!). Ja, 12 år siden, og det bliver længere for hvert år, der går, inden de kommer til igen.

Det ærede medlem siger, at man ikke kan anvende argumentet med besparelser. Ja men hvordan skulle det så ske? Det ærede medlem er vel ikke så — jeg ved ikke, om ordet „naiv“ er passende, men så kan vi bruge et andet — så letsindig at tro, at vi kan spare de 500 mill. kr., som det ærede medlems partifælle det ærede medlem hr. Poul Møller foreslog, uden at ramme dybt ind i de ting, vi taler om her? Det er helt afgjort, at de besparelser ville have krydset de muligheder, som det ærede medlem og jeg nu er enige om.

Må jeg så i øvrigt sige — da det synes at være blevet god konservativ skik sådan at tage initiativer i de sager, man ved ligger forberedt gennem måneder, modnede

til at blive lagt på folketingets bord — at hvis det ærede medlem den 19. maj vil foreslå, at der kommer forslag til en ny læreruddannelseslov, vil det ærede medlem kunne tage æren for det få dage efter.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om særligt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold.

Valgt blev: *Niels Mørk, Holger Eriksen, Ove Hansen, Egon Jensen, Camma Larsen-Ledet, Hans Lund, Carl Nielsen, Astrid Skjoldbo, Søren Andersen, Henry Christensen, P. E. Eriksen, Jacob Sørensen, Clara Munck, Asger Jensen, Vestergaard Poulsen, Grethe Philip og Gunhild Due.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 125) findes i tidenden sp. 4916).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 91 stemmer.

Første næstformand (From): Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om slagtning, forhandling, udførsel og indførsel af kaniner.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 150) findes i tidenden sp. 4916).